

- Екатеринбург, 2005. – 320 с.
2. Земляченко М. В. *Формирование связной речи с помощью мнемотехники* / М. В. Земляченко, Т. В. Кутергина, Г. И. Посохова // *Педагогика: традиции и инновации: материалы III междунар. науч. конф. (г. Челябинск, апрель 2013 г.)*. – Челябинск: Два комсомольца, 2013. – С. 125-128.
  3. Лалаева Р. И. *Коррекция общего недоразвития у дошкольников (формирование лексики и грамматического строя)*. / Р. И. Лалаева, Н. В. Серебрякова. – СПб.: СОЮЗ, 1999. – 160 с.
  4. Селиверстов В. И. *Речевые игры с детьми*. / И. В. Селиверстова – М, 1996. – 344 с.
  5. Ткаченко Т. А. *Использование схем в составлении описательных рассказов // Дошкольное воспитание. 1990. №10. С. 16-21.*
  6. Ястребова А. В. *Преодоление общего недоразвития речи у учащихся начальных классов*. / А. В. Ястребова – М. : АРКТИ, 2000. – 120 с.

УДК 376. 215. 376

А. І. Кравченко

кандидат педагогічних наук, доцент

А. О. Кисельова

магістрант спеціальності

«Корекційна освіта. Логопедія»

Сумського державного педагогічного

університету імені А. С. Макаренка

КОРЕКЦІЯ ЗАЙКАННЯ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті висвітлені можливості вирішення проблеми корекції зайкання засобами нетрадиційних технологій.

В статтє освещены возможности решения проблемы коррекции заикания средствами нетрадиционных технологий.

The article highlights the possibility of solving the problem of stuttering correction means unconventional technologies.

Ключові слова: зайкання, мовленнєвий розвиток, нетрадиційні технології, корекція.

Ключевые слова: заикание, речевое развитие, нетрадиционные технологии, коррекция.

Keywords: stuttering, speech development, innovative technologies, the correction.

Постановка проблеми. У дослідженнях останніх років вченими та практиками відзначається тривожна тенденція зростання кількості дітей, які мають різні порушення мовлення, зокрема зайкання, причиною якого можуть бути різноманітні екологічні, біологічні, соціально-психологічні та інші чинники, а

також їх поєднання. А значить, проблема корекції зайкання в даний час стоїть досить гостро і пошук нових, ефективних методів корекційного впливу є завданням своєчасним та актуальним. Сучасна педагогіка в пошуку ефективних засобів корекції все більше орієнтуються на використання нетрадиційних засобів у роботі з цією категорією дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Логопедична робота з дошкільниками із зайканням представлена в методичних рекомендаціях Н. А. Власової та Є. Ф. Рау, С. А. Миронової, Г. А. Волкової.

У методиці Г. А. Волкової представлена система комплексної роботи з дітьми, що займаються, яка складається з розділів: методика ігрової діяльності, логоритмічні заняття, виховні заняття, вплив на мікросоціальне середовище.

Застосування нетрадиційних засобів у процесі подолання зайкання пропонують А. І. Кравченко та О. Я. Кривцова.

Мета статті. Висвітлити можливості вирішення проблеми корекції зайкання засобами нетрадиційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досить ефективним у подоланні тяжких розладів мовлення є застосування засобів акупресури. Фізіологічна дія акупресури ґрунтується на закономірних взаємозв'язках шкірних покривів із внутрішніми органами. За сучасними уявленнями, підґрунтя акупресури складають складні рефлекторні безумовні реакції, засновані на функціонуванні різних відділів спинного і головного мозку, периферичної та вегетативної нервової системи. У наслідок впливу на біологічно активні точки із застосуванням голковколання, масажу або електричного струму в людини виникає безліч передбачених відчуттів: розпирання, тиск, печіння, біль і проходження електричного струму. Це свідчить про те, що спричинені таким чином сигнали досягають кори головного мозку [1, с. 116].

Ще в давні часи люди відмітили зв'язок між внутрішніми органами та відповідними точками на тілі людини. Точковий масаж допомагав в боротьбі з багатьма недугами. Така альтернативна медицина успішно використовується до цих пір.

Принцип вибору точок для дії визначається в першу чергу характером захворювання й основними симптомами.

Проте велике значення при цьому має стадія захворювання (гостра, хронічна), ступінь тяжкості розвитку процесу та стан людини. Так, наприклад, при вираженій загальній слабкості, в першу чергу використовують біологічно активних точок, що здійснюють тонізуючий вплив на організм в цілому. І тільки після цього поступово збільшують число точок, що масажують, для лікування окремих симптомів. Виконання масажу має бути послідовним. Міра і тривалість дії повинні визначатися здатністю людини переносити лікування [2, с. 293].

Лікування має бути курсовим по 10–15 сеансів, з перервами між курсами 1–2 міс. Для повторних курсів буває досить 5–10 процедур. Курс потрібно проводити повністю, не дивлячись на те, що неприємні симптоми вже зняті. У перші дні для масажу вибирають 3–5 точок, не більше. Кожен наступний раз їх поєднання змінюють, щоб не виникло звикання [2].

Точковий масаж практично не викликає майже ніяких побічних явищ. При застосуванні він здійснює позитивний лікувальний ефект. Показань до точкового масажу дуже багато. Основними показаннями для застосування точкового масажу в практиці являються больові відчуття функціонального генезу та гіпертонус м'язової системи.

Точковий масаж дає позитивний ефект і під час корекції заїкання. Спершу необхідно знайти потрібну точку. Натиснути на неї пучкою пальця. Якщо у хворого виникло відчуття болю і ломоти – все зроблено правильно. Але слід врахувати, що такі відчуття не повинні виникати під час самого масажу [4, с. 49].

Здійснюйте кругові рухи пучкою великого або вказівного пальця, поступово натискаючи на точку. Змінюйте силу натиску від слабкого до сильного і навпаки. Продовжуйте масаж однієї точки протягом 3–5 хвилин. Під час масажу людина має бути повністю розслабленою.

У перші два дні слід задіювати лише першу та другу точки. Потім щодня додавати ще по дві. Масажовані точки в своїй більшості знаходяться на обличчі та спині, а також на ногах і грудній клітці людини, тому рекомендуємо довірити робити масаж фахівцеві з точкового масажу [4, с. 50].

Перші результати можуть бути

отримані й після першого курсу: все залежить від віку хворого та форми заїкання. Але не варто зупинятися на досягнутому. Точковий масаж відновлює нервову регуляцію, тому заняття потрібно проводити регулярно, якщо ви не хочете повертатися до заїкання.

Позитивним видом роботи в подоланні заїкання є аутотренінг. Це один із психологічних прийомів. Дітям подобається цей вид роботи [2, с. 293].

Досвід показав, що дуже добре проводити аутотренінг разом з музико-, арома- та хромотерапією. Музикотерапія нормалізує психоемоційний стан людини, стимулює рухові функції, знімає стреси, напруження, розвиває сенсорні процеси, відчуття, уяву, уявлення, почуття ритму, розгальмовує мовні функції, сприяє розвитку мислення, фантазії. Для музичного супроводу використовувалася сучасна та класична музика: «Пори року» Чайковського, «Полонез» Огінського, «Лунну Сонату» Бетховена, звуки живої природи: морський прибій, крик чайок, спів пташок, шум дощу, вітру тощо [3, с. 86].

Гіпноз – ще один нетрадиційний спосіб боротьби із заїканням. Але ми не радимо вам використовувати його самостійно, оскільки це може бути небезпечно для вашого здоров'я.

До нетрадиційних засобів корекції відносять також рефлексотерапію як достатньо ефективний метод загального впливу на організм людини. Паралельно з рефлексотерапією та медикаментозними засобами може бути призначена бальнеотерапія, прісні, хвойні, хвойно-перлинові ванни, дощовий або циркулярний душ індиферентних температур (35–36°). Досить ефективний вплив справляє використання електрофорезу, бром, кальцію та фосфору в комплексі з рефлексотерапією [2]. Але використовувати їх слід по черзі.

За останні роки у дослідженнях з проблеми заїкання спостерігається тенденція до поступового скорочення логопедичної роботи та її заміни різними прийомами десенсибілізуючої психотерапії, рольовими заняттями та так званими соціотренінгами.

До всього вищезазначеного ми вважаємо обов'язковим додати методи фітотерапії – лікування за допомогою лікарських рослин.

Надзвичайно важливим є необхідність використання лікарських рослин як ефективного лікувального та профілактичного засобу при різноманітних мовленнєвих аномаліях, для поновлення розумової та фізичної працездатності, усунення втоми, в'ялості, астеничного синдрому, розладу пам'яті, усунення безсоння, нервовості, поновлення м'язового тону, що особливо актуально при заїканні [5, с. 37].

Грамотне та унормоване використання фітотерапії дає сприятливе підґрунтя для корекції мовленнєвих порушень та особистісно-емоційних відхилень у поведінці дитини.

Дослідження вчених показали, що аромати можуть керувати працездатністю і настроєм людини. А тому під час аутотренінгу разом з музикотерапією необхідно використовувати ароматерапію [5, с. 37].

Позитивно впливає на організм дитини світло та колір, так звана хромотерапія.

Синій та блакитний кольори діють заспокійливо, розслабляють, знімають спазми, гальмування. Червоний та рожевий кольори підвищують працездатність, відчуття теплоти, стимулюють психічні процеси. Зелений колір – заспокоює, створює позитивний настрій. Жовтий – колір радості та спокою, нейтралізує негативний стан [5].

Під музичний супровід з використанням різнокольорового світла та вдиханням аромомасел дитина разом з логопедом повторює слова аутотренінгу, що діють як навіювання.

Велике значення для корекції заїкання у дошкільників має літотерапія – методика лікування з використанням каменів (Л. Р. Караханян (1997), О. М. Поваляєва (1997) та інші).

Кристали та мінерали, дорогоцінні камені й гірські породи, застосовані певним чином, – все це становить основу літотерапії. Літотерапія включає:

- мінералотерапію – процедура, за якої на тіло хворого укладають невеликі гарячі камені (певного виду);
- металотерапія – практика застосування металів з лікувальними цілями;
- кристалотерапію – лікування кристаллами;
- лікування глиною;

- стоунтерапія – лікування камінням.

Незважаючи на те, що як метод лікування, літотерапія не має в своїй основі наукових доказів, у світі існує безліч її послідовників. Адже як можна підтвердити або спростувати переконання про те, що кожен камінь має певні властивості та здатний впливати на душевний або фізичний стан організму людини, а також на її свідомість.

Усі вищезазначені методики, незважаючи на їхню кількість та різноманітність, є далеко не повним переліком наявної логопедичної бази з корекції заїкання. Цей список постійно поповнюється новими розробками, прізвищами. Ці методики є базовими, тією основою, фундаментом, на якому будується вся система логопедичної роботи з дошкільниками, що страждають на заїкання.

Висновки. Сьогодні існує стільки ж способів лікування заїкання, скільки й теорій, що пояснюють даний дефект. Досить поширеним на сьогодні є використання нетрадиційних технологій у процесі подолання заїкання, що включає в себе: точковий масаж, аутотренінг, гіпнозорефлексотерапію, бальнеотерапію, хвойно-перлинові ванни, дощовий або циркулярний душ індиферентних температур, фітотерапію, ароматерапію, хромотерапію та літотерапію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравченко А. І. Застосування фізичних вправ і голковколуювання при заїканні / А. І. Кравченко // *Проблеми педагогічних технологій: Зб. наук. праць.* – Луцьк, 2000. – Вип. 2. – С. 115-121.
2. Кравченко А. І. Корекція заїкання з використанням аурикулярної рефлексотерапії та аутогенного тренування / А. І. Кравченко // *Молода спортивна наука України: Зб. наукових статей аспірантів галузі фізичної культури та спорту.* – Львів: ЛДІФК, 2000. – Вип. 4. – С. 292-294.
3. Солов'єва Е. Н. Путь к преодолению заикания. Система занятий / Е. Н. Солов'єва. – СПб, 2002. – 112с.
4. Шевцова Е. Е. Психолого-педагогическая коррекция в комплексной системе лечения заикания / Е. Е. Шевцова, Е. В. Вороб'єва // *Логопедия.* 2005. №3. – С. 49-57
5. Яковлев С. Б. Логопедическая работа по коррекции заикания дошкольников / С. Б. Яковлев // *Практическая психология и логопедия.* 2006. – №4. – С. 37-40.

УДК 376.1–056.264- 053.4681'233

А. І. Кравченко

кандидат педагогічних наук, доцент

Є. М. Стукань

магістрант спеціальності

«Корекційна освіта. Логопедія»

Сумського державного педагогічного

університету імені А. С. Макаренка

КОРЕКЦІЯ**ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНОГО
НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті висвітлені прийоми корекції фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення у дітей старшого дошкільного віку.

В статье освещены приемы коррекции фонетико-фонематического недоразвития речи у детей старшего дошкольного возраста.

The article highlights the correction means phonetic-phonemic underdevelopment of speech in preschool children.

Ключові слова: фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення, мовленнєвий розвиток, діти старшого дошкільного віку, корекція.

Ключевые слова: фонетико-фонематическое недоразвитие речи, речевое развитие, дети старшего дошкольного возраста, коррекция.

Keywords: phonetic-phonemic speech underdevelopment, speech development, children preschool age, correction.

Постановка проблеми. У літературі є чимало досліджень, присвячених фонетико-фонематичному недорозвиненню мовлення і його корекції. Це пояснюється частотою виникнення цього розладу та різноманітням корекційних методик, що враховують особливості прояву фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення в дітей.

Однак, ця проблема залишається і надалі предметом зацікавленості науковців та практиків. Зокрема, є не обхідність вивчення оптимальних термінів засвоєння дітьми з різними порушеннями мовлення окремих завдань з формування фонематичних процесів. Своєчасна допомога дитині в подоланні вад фонематичного розвитку сприятиме значному піднесенню ефективності логопедичної роботи з дошкільниками, розвиватиме у них «чуття» мовлення. Щоб опанувати грамоту, треба не лише чути і вміти вимовляти окремі слова й звуки, з

яких вони складаються, а й мати чітке уявлення про звуковий склад слова.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З розвитком логопедичної науки і практики, фізіології та психології мовлення (Р. Боскіс, Р. Левіна, А. Лурія, Ф. Рау, Е. Рау, М. Хватцев, Л. Чистовіч, Н. Швачкін) стало очевидним, що у випадках порушення артикуляторної інтерпретації почутого звуку може різною мірою погіршуватися і його сприймання. Р. Левіна та В. Орфінська на основі психологічного вивчення мовлення дітей дійшли висновку про значення фонематичного сприймання для повноцінного засвоєння звукової сторони мовлення. Було встановлено, що у дітей з поєднанням порушення вимови і сприйняття фонем відмічається незакінченість процесів формування артикуляції та сприйняття звуків, що відрізняються тонкими акустико-артикуляційними ознаками.

Вади звуковимови з проявами недорозвинення фонематичного сприймання найбільш поширені серед дітей дошкільного віку. Проблема розвитку особливостей фонематичних процесів, їх діагностика та корекція у дітей з вадами мовлення є предметом дослідження таких науковців як Р. Левіна, Р. Лалаєва, Н. Чевельова, М. Савченко, Є. Соботович, В. Тищенко, В. Орфінська та багатьох інших.

Мета статті. Розкрити прийоми корекції фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення в дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Подолання фонетико-фонематичного недорозвитку досягається шляхом цілеспрямованої логопедичної роботи з корекції звукової сторони мовлення та фонематичного недорозвинення. Система навчання і виховання дітей дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням включає корекцію мовленнєвого дефекту та підготовку до повноцінного навчання грамоті (Р. Каше, Т. Філічева, Р. Чиркіна, Т. Волосовец, Т. Туманова).

Діти, що вступають до групи з фонетико-фонемним недорозвиненням, повинні засвоїти об'єм основних знань, умінь і навичок, який необхідний для успішного навчання в загальноосвітній школі. Передбачені спеціальні розділи з формування вимови та навчання